

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

III (63) том

Філософія та психологія освіти

Послідовність середньої та вищої освіти як
загальноєвропейський стандарт

УДК 378-044.247(477:4)
ББК 74.58(4Укр)+74.58(4)
В 55

Рекомендовано Вченою радою
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди
Протокол № 7 від 15 березня 2015 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології

Редакційна колегія випуску:
Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Рик С.М., Вашуленко М.С., Бех І.Д., Калмикова П.О.

Відповідальний редактор випуску:
Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені
Григорія Сковороди" - Додаток 1 до Вип. 36, Том III (63) : Тематичний випуск "Вища освіта України
у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". — К.: Гнозис, 2015.-582 с.

Humanitarian Bulletin SU "Pereyaslav-Khmel'nitsky Pedagogical University by H.Skovoroda" - Supple-
ment 1 to Vol. 36, Volume III (63): Thematic Issue "Higher Education in Ukraine in the context of
integration into the European educational space." - K.: Gnosis, 2015. - 582 p.

Збірник затверджено постановою Президії ВАК України
з психологічних та філософських наук від 14.04.2010 №1-05/3,
з педагогічних наук від 06.10.2010 №3-05/6.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджмент а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-965-2760-18-7
ISBN 978-617-7380-04-6

© Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, 2015 р.
© Східно-Європейський інститут Психології, 2015 р.
© Міжнародна Експертна Агенція "Консалтинг і Тренінг", 2015 р. ©
Видавництво "Гнозис", 2015 р.
© Видавництво «Друкарський двір Олега Федорова», 2015 р.

НАГОРНА Н. О.,

кандидат фармацевтичних наук,
асистент

СМОЙЛОВСЬКА Г. П.

кандидат фармацевтичних наук,
старший викладач

НАГОРНИЙ В. В.,

кандидат фармацевтичних наук,
доцент

БЕРЕСТ Г. Г.,

кандидат фармацевтичних наук
старший викладач, кафедра
фармакогнозії, фармхімії та
технології ліків,
Запорізький державний медичний
університет,
м. Запоріжжя, Україна

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СЬОГОДЕННЯ

У статті окреслено загальну проблематику та розкрито науковий статус філософії освіти й шляхи формування філософсько-освітнього знання. Підкреслено суспільну значущість філософських досліджень та філософсько-методологічного обґрунтування сучасних проблем вітчизняної системи освіти, сучасне психолого-педагогічне бачення суспільної основи ефективної соціалізації, основні психолого-педагогічні механізми соціалізації. Філософія освіти дає відповіді на питання про цілі навчання, ролі викладача, чому потрібно вчитися та якими методами. Філософія наповнює педагогіку новими знаннями, методами, способами, цілями, котрі через процес освіти втілюються у формуванні внутрішнього світу конкретного покоління. Новий підхід до розуміння сутності освіти дозволяє підняти розгляд розвитку освітніх стратегій та системного функціонування галузі на вищий рівень.

Ключові слова: філософія освіти, наукові знання, освітній процес.

В статье обозначено общую проблематику и раскрыто научный статус философии образования и пути формирования философско-образовательного знания. Подчеркнуто

общественную значимость философских исследований и философско-методологического обоснования современных проблем отечественной системы образования, современное психолого-педагогическое видение общественной основы эффективной социализации, основные психолого-педагогические механизмы социализации. Философия образования представляет ответы на вопросы о цели обучения, роли учителя, чему следует учить и какими методами. Философия наполняет педагогику новыми знаниями, методами, способами, целями, которые через процесс образования воплощаются в формировании внутреннего мира конкретного поколения. Новый подход к пониманию сущности образования позволяет поднять рассмотрение развития образовательных стратегий и системного функционирования отрасли на более высокую ступень.

Ключевые слова: философия образования, научные знания, образовательный процесс.

The article outlines the general problems and solved scientific status of philosophy of education and ways of creating a philosophical and educational knowledge. Emphasized the importance of social and philosophical studies philosophical-methodological basis of contemporary problems of national education system, modern psychological-pedagogical vision of the social foundations of effective socialization, basic psychological-pedagogical mechanisms of socialization. A philosophy of education represents answers to questions about the purpose of schooling, a teacher's role, and what should be taught and by what methods. Philosophy fills pedagogy new knowledge, techniques, methods, objectives that are implemented through a process of education in shaping the inner world of a particular generation. A new approach to interpretation of educational essence allows raising examination of systematical functioning of sphere and development of educational strategy on other interdisciplinary level.

Key words: educational philosophy, scientific knowledge, the educational process.

Зарубіжними й українськими дослідниками висувуються нові концепції освіти, здійснюється пошук нових форм організації наукового знання, спрямованих на модернізацію системи освіти. Спроба осмислити проблему позитивних шляхів розвитку освіти актуалізувала питання про розробку нової

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

галузі знання - філософії освіти.

Каталізатором розробки ідей філософії освіти, а, отже, інтелектуального перевороту, який ними спричинений і відбувається наразі на різних рівнях педагогічного, філософського знання, стали об'єктивні реалії другої половини ХХ ст. Когнітивна та соціальна інституціоналізація кола проблем, пов'язаних з філософією освіти, передбачає вирішення трьох основних взаємопов'язаних завдань:

- 1) чітке та розгорнуте формулювання головних дослідницьких проблем та кристалізація предметної галузі;
- 2) формування самостійної наукової дисципліни;
- 2) розробка концептуального апарату та методології досліджень.

Будь-яка педагогічна система завжди своїм підґрунтям мала певну філософську систему, а будь-яка філософська система як прикладне втілення реалізувалася через педагогічні принципи та ідеї.

Оскільки ж філософське засвоєння світу розгортається як осягнення всезагального, філософія виконує в освіті методологічну функцію, визначення способу здійснення якої складає предметне поле такого напрямку філософствування, як філософії освіти. Філософія, таким чином, є теорією й методологією освіти.

З погляду філософії, освіта є трансформацією "духу епохи" у структурі свідомості, світогляду, духовного світу, культури і загального ества особистості. Через освіту (культуру, виховання) цей дух визначає суспільно вагомі параметри особистості. Філософія ж освіти корегує, по-перше, його суспільну якість і значення; по-друге, ефективність реалізації педагогічних заходів в умовах наявного типу культури; по-третє, відповідність магістралям розвитку людства у загальноісторичному аспекті.

Філософія освіти, як її теорія і методологія, розганяє освітній процес до рівня всезагальності розуміння людини і людяності, гуманізму і фундаментальних цінностей. Сьогодні ми повинні сформувати високого професіонала, який би водночас був як патріотом своєї Батьківщини так і висококультурною людиною.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, кадрову і соціальну політику та складає основу для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України управління та фінансування, структури та змісту системи освіти. Розробка Національної стратегії розвитку освіти зумовлена необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європей-

ський і світовий освітній простір.

Освіта належить до найважливіших напрямків державної політики України. Держава виходить з того, що освіта - це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості. З огляду на визначені пріоритети найважливішим для держави є виховання людини інноваційного типу мислення та культури з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства та держави. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства, формування нових життєвих орієнтирів особистості. Це неможливо без розробки певних методів та методик навчання, чому сприяє всебічне застосування освітньої філософії.

Філософія освіти використовує підходи та знання всіх рефлексивних дисциплін; її інтерес - педагогіка й освіта, тому все запозичене з інших дисциплін філософія освіти використовує для побудови моделі подолання кризи освіти, для обговорення найзагальніших проблем педагогічної діяльності, проектування шляхів побудови нової педагогічної науки [1].

У зв'язку зі зміною змістових компонентів освіти відбуваються зміни технологій їхньої реалізації. На передній план виходять інформаційні технології, дистанційне навчання, які охоплюють мережі університетів та шкіл, систему підготовки кадрів та підвищення кваліфікації, застосовуються у сфері обміну педагогічною інформацією.

Надзвичайно важливою проблемою у цьому контексті стає проблема забезпечення високої якості освіти, яка визнається визначальним фактором розвитку та необхідною умовою успішного існування будь-якої країни [2].

Як відомо, перше завдання будь-якої освіти - це залучення людини до культурних цінностей, науки, мистецтва і т.п. Культура транслює накопичений соціальний досвід, універсалії культури забезпечують відтворення певного образу соціального життя та тилів особистості. Таким чином, освіта формує людину. Але включення філософії, культури, соціуму, освіти до проблемного поля філософії освіти безмежно його розширює, що ускладнює сприйняття сутності філософії. Методологічно важливим тут є пошук відповіді на питання про співвідношення індивідуально зорієнтованої філософської антропології і соціально зорієнтованої філософії освіти.

Друге завдання є протилежне першому і виявляється в ототожненні філософії освіти з теорією педагогіки. Остання аналізується як теоретичне узагальнення філософських засад та інноваційних досягнень реальної педагогічної практики навчання, виховання, освіти. З погляду методології, в цьому

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

випадку актуалізується питання про статус теорії у педагогіці.

Ця інтелектуальна традиція має об'єктивні підстави: освіта є об'єктом дослідження як педагогіки, так і філософії освіти, а людина - об'єктом і суб'єктом освітньої діяльності. Без розуміння природи людини, особливостей її взаємозв'язків із зовнішнім світом, сенсу життя, тобто філософських аспектів проблем людини, педагогіка втрачає орієнтири. Отже, йдеться про методологічні засади педагогіки, які формулюються філософією. Свого часу С. Гессен звертав увагу на взаємовплив і взаємозв'язок педагогіки і філософії: свої провідні принципи педагогіка черпає з філософії і у такий спосіб відображає на собі розвиток філософської думки [1].

Метатеоретичний рівень теорії педагогіки глибоко пов'язаний з філософським осмисленням свого предмету, відображенням в тих або інших педагогічних теоріях принципів певної філософської концепції.

Третій підхід до визначення філософії освіти - проектно-прикладний, що супроводжується безпідставним звуженням предмету філософії освіти і зведенням його лише до освітньої діяльності. Суть його полягає у розумінні філософії освіти як науково-концептуального проекту визначення проблемного поля, змістовних ідей і конструктивних засобів теоретичного вирішення принципових питань розвитку освітньої практики.

Таким чином, філософії освіти - це сукупність дослідницьких засобів, які, з одного боку, задають кут зору через методологію проектування освітньої метатеорії, а з другого, як узагальнення реального освітнього досвіду. У першому випадку простежується залежність когнітивного самовизначення філософії освіти від засобів та інструментарію, які реалізуються при розробці проблем освіти, у другому - вбачається небезпека зниження теоретичного рівня досліджень, можливість не помітити інноваційні тенденції в освіті.

Прикладний характер філософії освіти полягає у практичній спрямованості сформульованих нею теоретичних положень та можливості їхнього практичного застосування, що є відображенням однієї з функцій науки.

Філософія освіти у світлі цієї позиції постає як галузь філософії, яка порушує і розв'язує філософські проблеми у певній сфері соціального буття, вивчає методологічні засади функціонування і розвитку освіти як цілісної системи.

Конструювання та впровадження нових освітніх моделей потребує певних змін у світоглядних засадах освіти, зокрема вітчизняної. Одним із засадових її принципів має бути дотримання світоглядного та культурного самовизначення людини. В особистісному ракурсі освіта повинна враховувати: зміни стереотипів поведінки; образи мислення. У соціальному плані вона має брати до уваги: зміни моделей освіти; способи трансляції соціокультурно-

Філософія та психологія освіти

го досвіду поколінь; відповідність змісту освіти сучасній науковій картині світу та сучасним освітнім ідеалам; стиль соціально-політичної діяльності та ін.

Сучасні знання все більше орієнтуються на гуманітарні цінності, на людину, на те, яким повинен бути світ. Вони перестають бути ціннісно-нейтральними, що, насамперед, накладає відповідальність і на освіту [1].

У результаті поглибленої філософської рефлексії сучасних світових і вітчизняних реалій, змісту феномену "освіти", місця і ролі останньої в сучасній Україні і в контексті нових світових реалій були сформовані філософські засади, на основі яких формувалися рекомендації щодо стратегії розвитку галузі та новітніх основ державної освітньої політики. Виділимо основні положення, які складають концептуальну канву сучасної філософії освіти:

- сучасну систему освіти України слід розглядати у контексті її становлення розвитку (трансформації, модернізації); враховуючи нові світові реалії, не допускаючи ідеологізації, адміністрування та авторитаризму, й одночасно переймаючи й продовжуючи те, що складало гуманістичне надбання минулого, вона повинна збагачуватися новітніми світовими надбаннями й

утверджуватися як національна система, що має конкурентоспроможність у європейському і світовому освітньому просторі. Основні напрями модернізації освіти на даний час визначають Болонські домовленості, які виконуються в Україні за умови збереження національної педагогічної матриці;

- сутність сучасного процесу навчання складається не лише збагаченням особистості певною сумою знань чи формуванням навичок практичної діяльності, але й всебічною підготовкою людини до життя у глобалізованому інформаційному просторі та створенням рівних умов доступу до якісної освіти впродовж життя;

- філософське підґрунтя навчального процесу складають принципи пріоритету людини як особистості, свободи вибору цінностей, реалізації можливостей саморозвитку, єдності національних та загальнолюдських інтересів, системності, взаємозв'язку теорії та практики; здійснюється на основі плюральної методології соціального пізнання, факторного аналізу суспільних явищ, усвідомлення єдності людської історії, толерантності у взаємодії народів і культур, дискурсної форми організації навчання та виховання особистості;

- потребує активного переоблаштування навчального процесу на засадах інформаційних технологій та мовних стратегій, розробки та впровадження інтегративних курсів та лекторіїв, підвищення ролі самостійної роботи студентів та навчальної практики [3].

Отже, філософія освіти - це самостійна галузь наукових знань, підґрунтям

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

яких є не тільки загальнофілософські вчення, звернені до освіти, але й об'єктивні закономірності функціонування та розвитку суто освітньої сфери. Це самостійна галузь наукових знань, в рамках якої розробляють не тільки парадигмальні аспекти функціонування сучасної різнорівневої освітньої системи, але й конкретні напрями її трансформації на шляху до громадянського, інформаційного суспільства та суспільства знань. Філософія освіти - це система знань, це наука, на основі якої формується індивідуальний та суспільний світогляд, розвивається творчий потенціал молодого покоління [4].

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. Філософія освіти: навч. посібник / В. Андрущенко, І. Передборська. - К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. - С. 6-23.
2. Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття: пошук пріоритетів / В. Андрущенко // Філософія освіти. - 2005. - №1. - С. 5-18.
3. Андрущенко В. Філософія освіти XXI століття: у пошуках перспективи / В. Андрущенко // Філософія освіти. - 2006. - № 1. - С. 6-12.
4. Лутай В, С. Філософія сучасної освіти: навч. посібник / В. С. Лутай. - К.: Центр "Магістр-Б" Творчої спілки вчителів України, 1996. - С. 32.
5. Власова О, І. Педагогічна психологія: навч. посібник / О.І. Власова. - К Либідь, 2005.-С. 3-12.

Transliteration:

1. Andrushchenko V. Filosofiia osvity: navch. posibnyk / V. Andrushchenko, I. Peredborska. - K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2009. - S. 6-23.
2. Andrushchenko V. Filosofiia osvity XXI stolittia: poshuk priorytetiv / V. Andrushchenko // Filosofiia osvity. - 2005. - № 1. - S. 5-18.
3. Andrushchenko V. Filosofiia osvity XXI stolittia: u poshukakh perspektyvy / V. Andrushchenko // Filosofiia osvity. - 2006. - № 1. - S. 6-12.
4. Lutai V. S. Filosofiia suchasnoi osvity: navch. posibnyk / V. S. Lutai. - K.: Tsentr "Mahistr-S" Tvorchoi spilky vchyteliv Ukrainy, 1996. - S. 32.

Н. А. Нагорна, *Запорожский государственный медицинский университет,*
Запорожье, Украина.

Г. Л. Смойловская, *Запорожский государственный медицинский университет*
Запорожье, Украина.

В. В. Нагорний, *Запорожский государственный медицинский университет,*
Запорожье, Украина. Г. г.

Г. Г. Берест, *Запорожский государственный медицинский университет,*
Запорожье, Украина.

Философия образования через призму настоящего

N. A. Nagornaya, *Zaporozhye State Medical University, Zaporizhzhya, Ukraine.*

G. P. Smoylovska, *Zaporozhye State Medical University, Zaporizhzhya, Ukraine.*

V. V. Nahorniy, *Zaporozhye State Medical University, Zaporizhzhya, Ukraine, G. G.*

Berest, *Zaporozhye State Medical University, Zaporizhzhya, Ukraine.*

The philosophy of education through the prism of the present

Snail: natalija.nagornaja@yandex.ua